

FORME DE ACTIVITATE CULTURAL-EDUCATIVĂ PRACTICATE LA MUZEUL DE ISTORIE NATURALĂ „GRIGORE ANTIPA“

RODICA SERAFIM, IOANA MATACHE, IOANA CACOVEANU,
ALINA MIHAL-BARDAN, NICOLAE GĂLDEAN

Latura instructiv-educativă a muzeului contemporan a dobândit astăzi, în întreaga lume, o importanță unanim recunoscută.

În ansamblul mijloacelor educative, alături de ceilalți factori activi de răspindire a culturii, muzeul ocupă un loc important.

Muzeul de științele naturii are menirea să contribuie la lărgirea orizontului intelectual al maselor largi, la înțelegerea, aprofundarea și îmbogățirea cunoștințelor din acest domeniu, la educarea ateist-științifică, la formarea unei concepții materialiste. De asemenea, are un mare rol în formarea unei concepții ecologice, militează pentru păstrarea patrimoniului, pentru ocrotirea naturii și a monumentelor sale, a mediului înconjurător. În același timp oferă un cadru prielnic de educare estetică și morală, înlesnind cunoașterea unor valori de patrimoniu național. În primele rânduri ale acestor unități se situează și Muzeul de Istorie Naturală „Grigore Antipa” din București.

Multe dintre ideile și preocupările actuale referitoare la rolul muzeului în educația maselor au fost avansate de însuși organizatorul acestui muzeu — Grigore Antipa. Acesta arăta că muzeul trebuie să fie nu numai centrul unei intense activități științifice, ci și al unei vaste activități didactice și cultural-educative.

Muzeul de Istorie Naturală „Grigore Antipa”

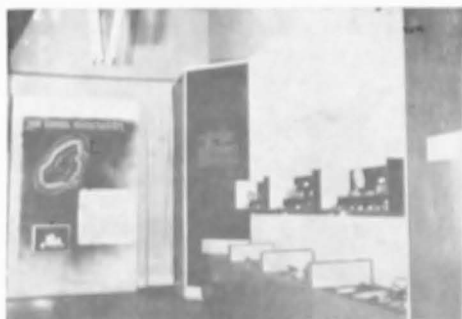
În variata gamă a formelor și mijloacelor pe care Muzeul „Grigore Antipa” le folosește în procesul de educație științifică a maselor, un loc primordial îl ocupă **expoziția de bază** (colecțiile publice), organizată pe criterii filogenetice și ecologice. Plecând de la prezentarea siste-

Expoziția temporară „Păsări și mamifere din România cu mare importanță economică”

Expoziția temporară „Charles Darwin”

Expoziția temporară „Din lumea mineralelor”

Expoziția temporară „Trei naturaliști artiști
C. Moțaș, M. Ilie, I. Țuculescu”

mului solar, de la structura și compoziția mineralelor și rocilor ce alcătuiesc scoarța terestră și continuind cu teme ca apariția vieții, evoluția viețuitoarelor de-a lungul erelor geologice, originea și evoluția omului etc., muzeul oferă prin exponatele sale, mai ales prin diorame și biogrupe, numeroase aspecte care ușurează înțelegerea complexelor fenomene din natură. Vizitatorilor le este prezentat un bogat și divers material din fauna generală a Terrei și a țării noastre. Exponatele sînt însoțite de texte explicative cu numeroase date de biologie, ecologie, zoogeografie, protecția naturii. Expoziția de bază nu este statică, ci suferă schimbări care constau în introducerea de piese noi, folosirea unor tehnici moderne de expunere, reactualizarea denumirilor științifice și a clasificărilor, redactarea unor noi texte explicative, prezentarea celor mai moderne filogenii etc.

Un plus de informație asupra valorilor de patrimoniu deținute de Muzeul „Grigore Antipa”, evidențierea unor aspecte ecologice și de importanță practică a unor grupe de viețuitoare, popularizarea unor noutăți științifice le aduc **expozițiile temporare**. În perioada 1981—1985 au fost organizate 10 expoziții temporare, majoritatea în sala special destinată acestor manifestări, iar celelalte în sălile expoziției de bază.

La 8 mai 1981 au fost vernisate două expoziții temporare: „Păsări și mamifere din România cu mare importanță economică” și „Structuri ce nu se văd cu ochiul liber”.

În 1982 s-au deschis expozițiile: „Din lumea mineralelor” și „Charles Darwin”, ultima fiind concepută de Consiliul Britanic din Londra și realizată de Muzeul „Grigore Antipa” cu prilejul împlinirii

Expoziția temporară
„Noutăți din fauna o-
ceanică”

Expoziția itinerantă
„Rechinii”

a 100 de ani de la moartea marelui natu-
ralist englez.

Cu ocazia împlinirii a 75 de ani de existență a muzeului în actuala clădire, la 24 mai 1983, a fost vernisată expoziția „Trei naturaliști artiști: C. Moțaș, M. Ilie, I. Țuculescu”.

„Piese de etnografie africană în colecțiile bucureștene” este titlul expoziției deschise în martie 1984, realizată în colaborare cu Oficiul pentru patrimoniu cultural național, din cadrul Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București.

În anul 1984 a fost inaugurată expoziția „Noutăți din fauna oceanică”, unde, pentru prima dată într-un muzeu european, au fost expuse piese de o deosebită importanță științifică, provenite de la 2600 m adâncime, din izvoarele termale din apropierea insulelor Galapagos.

La 1 aprilie 1985 s-a deschis expoziția „Moluște marine” cu piese intrate în colecții în ultimele două decenii. În același an a început colaborarea muzeului cu Asociația Centrală Specializată „EXOTICA” (a crescătorilor de animale exotice) concretizată prin organizarea, în perioada octombrie-noiembrie, a expozițiilor cu „Canari și păsări exotice” și „Peruși și papagali”.

Pe lângă expozițiile temporare prezentate la sediul său, Muzeul „Grigore Antipa” a organizat în 1985, la Delfinariul Complexului Muzeal de Științele Naturii din Constanța, expoziția itinerantă intitulată „Rechinii”.

La n. ai buna cunoaștere a pieselor din expozițiile de bază sau temporare contribuie **ghidurile, pliantele, afișele și cărțile poștale ilustrate.**

În 1981 a fost tipărit în limbile: română, engleză, rusă și franceză un pliant ilustrat în care se face o prezentare generală a muzeului. În același an a apărut primul afiș al muzeului.

Cu prilejul sărbătoririi a 150 de ani de la prima atestare documentară a muzeului, a început publicarea unor călăuze din seria „Ghidul colecțiilor”. Acestea sînt menite să prezinte date atât despre piesele din expoziția publică, cit și din colecțiile științifice. În același timp ele completează informațiile cuprinse în etichetele și textele explicative ce însoțesc piesele expuse în muzeu. Din această serie au apărut două călăuze: „Insectele” (1983) și „Păsările” (1985).

În perioada 1981—1985 au fost imprimate 4 seturi de cărți poștale ilustrate reprezentînd piese din colecțiile muzeului.

Pliantul și ghidurile
colecțiilor apărute în
perioada 1981–1985

De asemenea, au fost realizate o serie de insigne pe care sînt figurate animale—monumente ale naturii din fauna țării noastre.

La cinci dintre expozițiile temporare au fost puse la dispoziția publicului cataloage și pliante ilustrate.

Interesul publicului pentru muzeu poate fi apreciat în primul rînd după numărul de vizitatori dintr-o anumită perioadă. În intervalul 1981–1985, la care ne referim, muzeul a fost vizitat de 849 426 persoane, maximum de vizitatori (215 934) fiind înregistrat în anul 1981. Analizînd structura publicului vizitator rezultă că vizitatorii grupați predomină față de cei individuali.

În cadrul categoriei de vizitatori grupați, elevii — atît cei din Capitală, cit și cei din provincie — dețin ponderea (peste 90%).

Numeroși pedagogi și muzeologi apreciază că dintre instituțiile extrașcolare cu sarcini educative muzeul aduce cea mai substanțială contribuție.

1. În cadrul relației muzeu—școală **activitățile cu elevii** sînt numeroase și diverse.

Acțiunile educative ale muzeului cu elevii se realizează atît prin participare directă la procesul de învățămînt, cit și prin acțiuni extrașcolare care completează programul de instrucție realizat în școală.

1.1. *Participarea directă la procesul de învățămînt* se concretizează prin: vizita-lecție la muzeu, practica productivă, dotarea cabinetelor școlare de biologie cu material didactic.

1.1.1. *Vizita-lecție la muzeu* este organizată de obicei de cadrele didactice înainte, după predarea anumitor cunoștințe sau cu prilejul recapitulărilor. În acest caz, muzeograful vin cu explicații suplimentare menite să consolideze cunoștințele elevilor sau să le aducă un plus de informație.

1.1.2. În timpul *practicii productive* elevii beneficiază de aportul specialiștilor muzeului, precum și de baza materială necesară desfășurării sale. Menționăm practica productivă din 1982 a elevilor de la liceele de biologie și de chimie din București. Pe lîngă probleme teoretice, elevilor li s-au făcut demonstrații practice: metode de colectare, preparare și conservare a materialului biologic, restaurări de piese etc.

1.1.3. În atelierele de grafică și taxidermie, sub direcția îndrumare a specialiștilor muzeului, s-au confecționat o serie de *materiale didactice cu care s-au dotat cabinetele de biologie ale diferitelor școli*. Au fost realizate panouri cu evoluția viețuitoarelor în cursul erelor geologice, panouri cu filogenia regnului animal și reg-

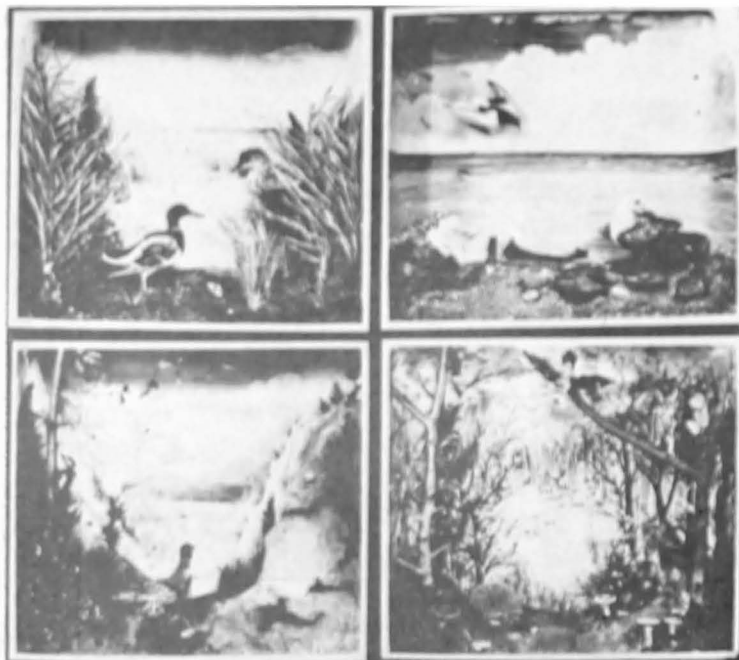

Cărțile poștale ilustrate imprimate de Muzeul „Grigore Antipa”

nului vegetal, diorame reprezentând diferite medii de viață din țara noastră, insectare etc. De asemenea, specialiștii muzeului au efectuat determinări de piese din colecțiile școlare. La acestea se adaugă diafilme și diapozitive pe diferite teme cerute de programele școlare, executate de Întreprinderea „Didactica” după piese din colecțiile muzeului.

1.2. *Activitățile educative extrașcolare* constau în: vizite la muzeu, întâlniri cu elevii, activități cu cercurile de biologie de la casele pionierilor din Capitală.

1.2.1. *Vizita la muzeu* înlesnește elevilor cunoașterea prin percepția concret-senzorială a obiectelor. Figurează în programele de activitate ale elevilor atât în perioada anului școlar, cât și în perioada vacanțelor. Vizita se desfășoară diferit, în funcție de scopul său, fie sub formă de lecție (cum deja s-a arătat), fie ca activitate extrașcolară. În timpul vizitelor, elevii primesc explicații din partea personalului de specialitate care, în funcție de nivelul de pregătire a grupului, folosește cele mai potrivite mijloace de îndru-

Diorame executate de muzeu pentru școli

mare: prezentare, dialog, răspunsuri la întrebări. Analizând structura grupelor ghidate cu ocazia vizitelor în muzeu, s-a constatat că elevii reprezintă majoritatea.

1.2.2. În cadrul *întîlnirilor cu elevii* sînt incluse diferite acțiuni: conferințele, dialogurile, simpoziioanele, mesele rotunde, întîlnirile cu autori de cărți de știință popularizată. În intervalul 1981—1985 au avut loc 140 de astfel de activități la care au participat 12 386 elevi.

Au fost susținute 127 de *conferințe* audiate de 11 614 participanți. Acestea s-au desfășurat atît cu elevii din București (115 acțiuni cu 10.256 participanți), cît și cu elevii din provincie (12 acțiuni cu 1 358 participanți).

În București, conferințele au fost susținute la sediul muzeului (84 cu 6 124 participanți), la sediul unor școli (18 cu 2 373 participanți) sau la Casa Centrală a Armatei (13 cu 1 759 elevi). O serie de conferințe au fost susținute la cererea unor școli. Altele — incluse în cite un ciclu — au fost organizate de muzeu în colaborare cu Consiliul Municipal al Or-

ganizației Pionierilor, cu casele pionierilor din Capitală.

În cursul anului 1984 a fost organizat un ciclu pentru cercul „Prietenii adevărului științific” de la Casa pionierilor din sectorul 3 al Capitalei. Acest ciclu a reunit 17 conferințe la care au participat 1 341 elevi.

În colaborare cu Consiliul Municipal al Organizației Pionierilor, muzeul a organizat în 1985 ciclul „Universul necunoscut al vieții animalelor” ce a reunit 28 de conferințe la care au participat 3 215 elevi. Conferințele au fost urmate de ghidaje tematice în muzeu. Toate conferințele au fost bogat ilustrate cu 4 350 diapozitive din diacoteca muzeului și cu 37 filme documentar-științifice.

— *Dialogurile* între elevi și muzeografi s-au purtat pe diverse teme ca: „Originea vieții pe pămînt”, „Oceanul planetar — sursă de hrană și materii prime”, „Știință și superstiții” etc.

— Amintim și alte forme de întîlniri cu elevii: *mesele rotunde* („Teorii actuale asupra originii și evoluției omului” etc.)

și simpoziioanele („Delta Dunării” etc.) la care au participat 340 elevi.

— În perioada 1981—1985 au avut loc trei întâlniri ale elevilor cu autori de cărți de știință popularizată organizate de Uniunea Scriitorilor împreună cu Editura „Ion Creangă”, Biblioteca pentru copii „Nicolae Bălcescu”, Biblioteca „Mihail Sadoveanu”, în cadrul cărora sute de copii și-au exprimat opiniile asupra cărților preferate. Cu aceste ocazii s-a decernat „Trofeul micului cititor” muzeografilor Modest Guțu pentru cartea „Ce știm despre viața extraterestră” și Alexandru Marinescu pentru cartea „Cuceritori ai adâncurilor: Jacques Yves Cousteau”.

1.2.3. Muzeul „Grigore Antipa” sârijină în permanență activitatea cercurilor de biologie din școli și de la casele pionierilor din București, organizând, de asemenea, acțiuni cu acestea:

— Sesiunile de referate și comunicări se organizează la ncheierea anului șco-

lar în amfiteatrul muzeului. Membrii cercurilor prezintă comunicări pe diverse teme studiate de ei. În perioada pe care o analizăm la sediul muzeului au avut loc 9 astfel de acțiuni la care au participat 806 elevi. Amintim pe cea din 1983 dedicată „Zilei mondiale a mediului ambiant” și pe cea din 1985 intitulată „Să apărăm viața Terrei”.

— Muzeografia a însoțit elevii de la cercurile de biologie în excursii organizate în scopul cunoașterii florei și faunei anumitor regiuni. În 1982, 40 de membri ai cercului de științele naturii de la Casa pionierilor din sectorul 1 al Capitalei au beneficiat, la pădurea Comana (jud. Giurgiu) de îndrumările muzeografului Ion Drăghia, care le-a prezentat pe teren metode de colectare de material entomologic.

— La sediul muzeului între 1981—1985, în colaborare cu Consiliul Municipal al Organizației Pionierilor din București, s-au organizat 4 concursuri „Cine știe,

Aspect din timpul vizitării muzeului

Aspect din timpul conferințelor organizate pentru elevi

Ghidaj în muzeu

Aspect din timpul concursului „Cine știe, câștigă” intitulat „Pe urmele lui Darwin”

Programe tipărite pentru popularizarea ciclului duminical de conferințe organizate de muzeu

Expoziția de desene „Păsările în viziunea preșcolărilor”

ciștigă” la care au participat membrii cercurilor de biologie de la casele pionierilor, Concurenții au fost încurajați de numeroși suporteri (630 participanți). În 1982, cu prilejul celebrării a 100 de ani de la moartea naturalistului Charles Darwin, a avut loc concursul „Pe urmele lui Darwin”. În 1983 și 1985, cu ocazia „Zilei mediului înconjurător”, s-au organizat concursurile: „Culori și forme protectoare la animale” și respectiv „Ocrotirea naturii în România”. Pe lângă acestea, în 1982, a mai avut loc, în sălile expoziției publice, concursul „Mamifere din fauna României”, în colaborare cu Casa pionierilor din sectorul 1.

2. Activitățile cu preșcolarii. În 1981, cu prilejul Zilei internaționale a copilului, a fost organizată în sala păsărilor din muzeu, o expoziție de desene: „Păsările în viziunea preșcolărilor”, care a reunit cele mai reușite desene executate de preșcolarii unor grădinițe din Capitală.

3. Activitățile cu studenții. Muzeul este loc de studiu și documentare pentru studenții de la diferite facultăți: biologie, medicină veterinară, arte plastice etc.

În perioada 1981—1985, specialiștii muzeului au susținut 10 cursuri de zoologie pentru un număr de 422 studenți ai Facultății de Biologie.

4. Activitățile destinate maselor largi, desfășurate în special cu adulții.

Dintre formele de răspândire a cunoștințelor științifice în rândul maselor, cea mai frecvent folosită este **conferința**.

4.1. *Conferințele de popularizare se grupează în două categorii:*

4.1.1. Conferințe organizate în cadrul unui *ciclu* și susținute fie la sediul muzeului, fie la sediul altor instituții de cultură.

— *Ciclu duminical de conferințe organizat de Muzeul „Grigore Antipa” la sediul său.* În perioada 1981—1985 au fost organizate 136 de conferințe, 10 gale de filme și 3 diasonuri care au fost audiate de 15 004 persoane. Temele generale ale acestor cicluri de conferințe au fost: „Oceanul și omul”, „Ecosistemele Terrei”, „Biologie și adaptare”, „Ritmuri cosmice — ritmuri biologice”, „Charles Darwin și evoluția viețuitoarelor”, „Etologia — știința comportamentului”, „Din istoria biologiei”, „Probleme actuale ale

scologiei Terrei", „Fauna României", „Un secol și jumătate de la fondarea Muzeului de Istorie Naturală din București", „Caleidoscop zoologic". În fiecare an, pentru popularizarea ciclului duminical de conferințe, au fost tipărite programe și publicate anunțuri în presă, în special în ziarul „Informația Bucureștiului".

— *Ciclurile organizate de alte instituții în colaborare cu Muzeul „Grigore Antipa"*. În perioada 1981—1985 au fost organizate 2 cicluri, totalizând 49 de conferințe în colaborare cu Casa Centrală a Armatei și cu Casa de cultură „Fr. Schiller", aflate de 2004 persoane. Începând cu anul 1985 pentru membrii Asociației Specializate „EXOTICA" a fost prezentat un ciclu de 7 expuneri la care au participat 339 persoane.

4.1.2. Numeroase conferințe au fost prezentate de muzeografi la solicitarea unor întreprinderi, unități militare, instituții medicale sau a unor instituții de cultură din Capitală sau din provincie.

— În *Capitală*, 75 de expuneri au fost urmărite de 5 370 de participanți. Dintre aceștia 3 890 au provenit de la diferite întreprinderi (Automatica, Electronica, Întreprinderea Mecanică Poligrafică, Uzinele „Timpuri Noi", „Grivița Roșie", „Adesgo", „Tricodava") și in-

stitute bucureștene (Institutul de cercetare-producție pentru apicultură etc.).

— În *provincie*, muzeografil au fost invitați să trateze o serie de subiecte de biologie pentru oamenii muncii de la întreprinderi din Bacău, Bragadiru, Constanța, Buzău, Sfintu Gheorghe.

4.2. *Alte forme de răspândire a cunoștințelor științifice în rândul maselor largi*: *Înt simpozioanele și mesele rotunde*. În cadrul unor astfel de manifestări (410 participanți), personalul de specialitate al muzeului a fost invitat să răspundă la diferite probleme legate în special de evoluție și adaptare.

Un rol important în răspândirea cunoștințelor științifice și totodată în popularizarea muzeului îl au *presa, radioteleviziunea, cinematografia*. Prin intermediul mijloacelor mass-media s-au prezentat subiecte referitoare la istoricul muzeului, unele exponate și colecții de valoare deosebită, piese noi intrate în patrimoniul muzeului, precum și la biologia și etologia unor specii de animale, protecția naturii, evoluționism etc.

Varietele și numeroasele activități desfășurate în cadrul relației muzeu-public pun în evidență preocuparea permanentă a Muzeului „Grigore Antipa" pentru îndeplinirea funcției sale cultural-educative la nivelul ridicatelor exigențe actuale.

RÉSUMÉ

Les spécialistes du Muséum d'Histoire naturelle „Grigore Antipa" de Bucarest déploient une riche activité culturelle-éducative en contribuant, à côté des autres facteurs, à l'élargissement de l'horizon intellectuel des masses, à la formation d'une conception écologique, à la protection de l'environnement.

Dans le processus d'éducation scientifique des masses on emploie une gamme variée de formes et méthodes: des expositions permanentes et temporaires pour toutes les catégories de visiteurs;

des visites et des leçons au musée, des cabinets scolaires; des conférences; des tables rondes; des rencontres des élèves avec des personnalités scientifiques; des sessions de comptes rendus et de communications présentés par les élèves; des concours „Qui sait, gagne" (à l'intention des étudiants et des élèves); des cycles de conférences; des symposiums, des tables rondes (destinés aux adultes).

Les spécialistes du musée déploient aussi une activité soutenue de science vulgarisée par l'entremise de la presse et de la radio-télévision.